

**VIII INFORME SOBRE LA SITUACIÓ
DE LA LLENGUA CATALANA
(2014)**

Conclusions

Promoció i supervisió:

Coordinació:

XARXA CRUSCAT
Coneixements, representacions i usos del català

Autors:

Miquel Àngel Pradilla i Cardona (director de la Xarxa CRUSCAT - IEC) i Natxo Sorolla Vidal (tècnic de la Xarxa CRUSCAT - IEC), per a la coordinació dels continguts.

Natxo Sorolla Vidal (Xarxa CRUSCAT - IEC), per al capítol «Context demogràfic i econòmic. L'evolució de la comunitat lingüística».

Eva Pons i Agustí Pou (Universitat de Barcelona) per al capítol «Estatus jurídic de la llengua i dinàmica sociopolítica. Unitat de la llengua i relacions entre territoris».

Pere Mayans (catedràtic d'ensenyament secundari i membre del CIEMEN), Teresa Tort (especialista de llengua catalana, secretària de la Comissió Interterritorial d'Ensenyament de la Llengua) i Maria Areny (catedràtica d'ensenyament secundari i membre del CIEMEN) per al capítol «Ensenyament».

Bernat López López (Universitat Rovira i Virgili) per al capítol «Els mitjans de comunicació i les indústries culturals».

Xavier Tenorio (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació, CUSC-UB) per al capítol «Institucions públiques. Projecte exterior de la llengua. Entre públic i privat: socioeconòmic, sanitari i de protecció».

Miquel Àngel Pradilla Cardona (director de la Xarxa CRUSCAT - IEC) per a les «Conclusions».

Xarxa CRUSCAT - IEC, Oriol Sagarra (Òmnium Cultural) i Daniel Mundet (Plataforma per la Llengua) per a la «Introducció». L'equip de la Plataforma per la Llengua ha assessorat sobre els continguts de l'INFORME.

Autoria de cada capítol:

Els seus autors.

Autoria de la publicació:

Òmnium Cultural i Plataforma per la Llengua

C/ Diputació, 276

08009 Barcelona

Text revisat lingüísticament pel Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans

Contacte:

Correu electrònic:

info@omnium.cat / info@plataforma-llengua.cat / cruscat@demolinguistica.cat

Web:

Òmnium Cultural (*<http://www.omnium.cat>*)

Plataforma per la Llengua (*<https://www.plataforma-llengua.cat>*)

Xarxa CRUSCAT - IEC (*<http://www.demolinguistica.cat>*)

Publicació en línia:

L'obra és accessible en línia a:

<http://blogs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>

Còpia i distribució de l'obra:

El *VIII Informe sobre la situació de la llengua catalana (2014)* ha estat publicat sota llicència Creative Commons (Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0), els termes de la qual es poden consultar a l'adreça següent:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.ca>.

ISBN: 978-84-606-9159-4

Dipòsit Legal: B 17529-2015

Conclusions: VIII Informe sobre la situació de la llengua catalana (2014)

MIQUEL ÀNGEL PRADILLA

Xarxa CRUSCAT – IEC¹

Com és preceptiu, hem d'advertir el lector que les dades i les anàlisis que es trobarà en aquest INFORME se circumscriuen a l'any 2014. En aquesta ocasió l'advertiment és especialment necessari ja que en el moment de fer-lo públic, ben entrat l'any 2015, s'han produït tota una sèrie d'esdeveniments que modifiquen sensiblement el context sociopolític del gruix dels territoris de la catalanofonia.

En l'àmbit econòmic, l'any 2014 confirma el canvi de rumb de l'economia que ja s'insinuava l'any anterior. Val a dir, però, que el repunt de les grans xifres macroeconòmiques i la reducció de les xifres d'aturats han estat força modestos. D'altra banda, pel que fa a l'estructura poblacional, el canvi de tendència anunciat en l'informe anterior s'intensifica. La davallada de població supera els 100.000 efectius, gairebé dos terços dels quals corresponen al País Valencià, territori que perd un 1,6 % de població. Contràriament, fora de l'Estat espanyol, a Andorra, la Catalunya del Nord i l'Alguer, la població ha augmentat lleugerament. En aquest saldo global negatiu també hi ha tingut incidència la dinàmica de replegament del creixement natural iniciada l'any 2008. Tot plegat situa la xifra general de residents a la comunitat lingüística catalana en 13.499.028 habitants.

L'esmentada xifra, ara en dinàmica descendent, s'explica, sobretot, per l'acollida d'importants fluxos migratoris en dues etapes de la contemporaneïtat. La primera, entre els anys 1950 i 1970 del segle xx, caracteritzada per l'arribada de població essencialment castellanoparlant procedent de la resta de l'Estat; i la segona,

¹ Publicació completa accessible en línia a:

<http://blogs.iec.cat/cruscat/publicacions/informe/>

definida per la incorporació de població al·lòctona de procedència internacional, que concentra la seva arribada en la primera dècada del segle XXI. Com a dada d'interès demolingüístic es podria destacar que el 2014 hi ha un cert equilibri entre els nascuts a la resta de l'Estat i fora de l'Estat: 16,8 % i 15,9 %, respectivament. Des d'una perspectiva diacrònica, s'observa una reculada en totes dues magnituds (el 1996, 24,4 % de nascuts a la resta de l'Estat, i el 2012 el màxim històric de 18,7 % de nascuts a l'estranger). El retrocés és especialment significatiu en la població arribada el tercer quart del segle passat i ha tingut una incidència demolingüística important, especialment a Catalunya. Ens referim al fet que el context sociopolític actual en part afavoreix també l'adquisició de la segona llengua de la població autòctona de llengua inicial castellana, filla de la immigració castellanoparlant al·ludida.

Pel que fa a l'anàlisi de l'evolució sociolingüística de la catalanofonia, l'any 2014 presenta com a novetat més destacada l'aparició de les primeres dades de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013* a Catalunya (EULP 2013). Alhora, es fan públics els resultats primaris dels censos del País Valencià i Aragó. D'aquesta manera, es compta amb les dades competencials dels territoris catalanòfons de l'Estat espanyol.

En relació amb les dades censals, l'informe anterior es va ocupar d'estudiar l'evolució de les competències entre els anys 1986 i 2011 a Catalunya i a les Illes Balears. En aquest INFORME s'ofereix la valoració d'un conjunt territorial que abraça el 94 % de la població. Així, les xifres relatives corresponents a les quatre competències bàsiques són les següents: un 90,8 % de la població diu que entén la llengua, un 64,3 % declara saber-la parlar, un 70,5 % manifesta saber-la llegir i un 46,1 % afirma que la sap escriure. Aquests percentatges no es poden desvincular, però, del creixement poblacional, de manera que el contrast entre els increments en nombres absoluts en les diferents habilitats i la quantificació dels fluxos poblacionals ens dóna una idea més clara de l'evolució percentual de la competència en llengua catalana. Pel que fa a l'increment poblacional no es pot perdre de vista que entre 1986 i 2011 s'han superat els tres milions de persones, dos terços de les quals comptabilitzats entre 2001 i 2011.

Si avaluem la sèrie històrica censal, convindrem que el conjunt de competències ha augmentat tant en termes relatius com en xifres absolutes. En nombres absoluts

la relació ha estat la següent: llegir (+4,5 milions), escriure (+3,8 milions), entendre (+3,3 milions) i parlar (+2,5 milions). Les competències escrites, en part perquè partien de xifres molt més baixes, presenten uns increments superiors a les orals. I d'aquestes, l'habilitat de parlar la llengua és la que avança més lentament. Proporcionalment, en canvi, la correlació amb els increments poblacionals segons períodes ofereix matisos interessants. L'anàlisi de l'habilitat de parla, per exemple, presenta un increment de 5 punts entre 1986 i 2001, període de creixement poblacional moderat, mentre que s'estanca en un 64,3 % entre 2001 i 2011, període d'arribada de 2,2 milions d'al·lòctons.

Pel que fa a l'EULP 2013, és fonamental partir de l'anàlisi de la base demolingüística sobre la qual descansa. Així, és important constatar que l'estructura de la població a Catalunya segons la *llengua inicial* —això és, la llengua apresada a la llar— presenta un grup, el castellanoparlant, que aglutina més de la meitat de la població (55,1 %). El grup històric, el catalanoparlant, no arriba al terç de la població (31 %). I, finalment, el grup que acull l'extraordinària amalgama de parlants d'altres llengües mostra un percentatge del 10,6 %.

Com és sabut, la minoració percentual del grup lingüístic autòcton s'explica per l'alteració demolingüística de les migracions històriques i recents. Les recents, en augment sostingut des de mitjan dècada dels noranta del segle passat, han diversificat extraordinàriament l'ecosistema comunicatiu a Catalunya amb un horitzó de tres-centes llengües. Val a dir, tanmateix, que el mosaic lingüístic que ens han fornit les noves migracions presenta grups força desequilibrats quant a l'aportació de parlants: l'arabòfon seria el més destacat; el castellanoparlant, també de gran pes, té força rellevància perquè és decisiu en l'augment del diferencial demolingüístic amb el grup catalanoparlant que ja van impulsar les migracions històriques.

Si fem una prospecció diacrònica, resulta preocupant la pèrdua d'efectius de llengua inicial catalana que s'observa des de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008*. A l'informe anterior es va fer notar que el saldo negatiu de catalanoparlants inicials es podia haver donat per la confluència de variables demogràfiques i sociolingüístiques. Les primeres s'associaven a la dinàmica negativa del creixement natural de població i la consegüent piràmide demogràfica regressiva. Les segones podien tenir a veure amb la major presència de

catalanoparlants en les generacions de més edat, fet que propiciava una pèrdua més gran d'efectius que les entrades en les generacions joves. El contrast de les dades de 2003 i 2008 va evidenciar una pèrdua de 86.000 catalanoparlants inicials, un 4,3 % dels poc més de dos milions que hi havia el 2003. Deu anys més tard, la tendència decreixent no s'ha estroncat però s'ha moderat considerablement (11.000 persones, -0,5 %).

El contrast entre els resultats de la llengua inicial i la *llengua d'identificació* és determinant en la caracterització de l'evolució de la llengua principal de l'individu en la seua trajectòria vital. Entenem com a llengua d'identificació la que l'individu considera com la *seua* llengua en el moment de contestar l'enquesta. La llengua d'identificació ens aporta una informació cabdal vinculada a la identitat lingüística, a la representació de la llengua en definitiva. I esdevé un dels indicadors més objectius de la capacitat d'atracció o de retracció d'una varietat lingüística.

En l'esmentat contrast, s'hi constata que els catalanòfons per identificació superen en 5,4 punts als catalanoparlants inicials, mentre que els castellanòfons per identificació mostren 7,6 punts menys que els castellanoparlants inicials. Així, mentre el diferencial entre catalanoparlants i castellanoparlants inicials és de 24,1 punts, el contrast entre els grups d'identificació s'ha reduït a 11,1 punts. Al seu torn, els parlants inicials d'altres llengües també presenten un diferencial negatiu de 2 punts pel que fa a la llengua d'identificació.

L'EULP 2013 ens aporta informació sobre les diferents habilitats lingüístiques (entendre, parlar, llegir i escriure) a Catalunya. L'avaluació dels resultats a partir de les xifres absolutes ens proporciona una interpretació més ajustada que la que ens ofereix l'anàlisi percentual. D'aquesta manera, les davallades percentuals observades entre 2003 i 2008 en les habilitats d'entendre, parlar i llegir, així com el lleuger retrocés entre 2008 i 2013 en l'habilitat d'escriure tenen un valor relatiu en el moment que es comprova que vénen acompanyades d'un increment de les persones que en són dipositàries. Així una de les dades percentuals que va causar més preocupació el 2008, la pèrdua de 3,3 punts en l'habilitat de parlar, pren una dimensió més tranquil·litzadora quan se li associa un increment de 240.000 parlants. En el rerefons d'aquesta dissonància hi ha la important reordenació dels grups lingüístics de l'ecosistema comunicatiu català que han propiciat les migracions internacionals de la darrera dècada.

Quant a les habilitats competencials en llengua catalana, la capacitat d'entendre-la presenta uns resultats tendents a la universalització (94,3 %). Vuit de cada deu persones declara saber-la parlar (80,4 %). Aquesta dada ens ofereix diverses lectures. La positiva arribaria amb la correlació amb la llengua inicial: prop dels dos terços de la població que declara saber-la parlar no la té com a llengua inicial (49 %). La negativa destacaria una incompetència que afectaria quasi una cinquena part dels individus que viuen a Catalunya. En relació amb les competències lectoescriptores, l'habilitat d'escriure, fortament vinculada a l'accés de la llengua catalana a l'ensenyament, continua sent la més deficitària i la que presenta un recorregut de millora més important. Malgrat haver experimentat uns increments importants a mesura que van avançant les generacions que passen pel sistema educatiu, més d'una de cada tres persones (39,6 %) es declara incompetent a l'hora d'escriure en català.

Comptat i debatut, podem afirmar que l'increment dels valors competencials s'ha d'associar a unes polítiques lingüístiques amb diferent intensitat a l'hora de millorar el coneixement de la llengua històrica i territorial. L'estancament o fins i tot la reculada lleu d'alguna d'aquestes habilitats troba una justificació versemblant en l'impacte demolingüístic de les noves migracions. Tanmateix, estroncats els fluxos migratoris contemporanis, si la capacitat d'atracció de la llengua catalana continua activada, és raonable pensar que les dades competencials aniran millorant.

Pel que fa a l'avaluació dels usos, és fonamental tenir present la diversitat de contextos en què s'utilitzen les llengües. Alguns dels àmbits proposats en l'EULP 2013 poden ser interpretats com una mena de contínuum de formalitat. Així, descansant en una base demolingüística minoritària, a Catalunya els usos on intervé la llengua catalana mostren els pitjors resultats en els àmbits de proximitat. Tot agafant com a referent la llengua a la llar, hi trobem alguns contextos, els de les xarxes socials més pròximes («amb els amics, amb els veïns i amb els companys de feina»), que corroboren aquesta apreciació. D'altra banda, els àmbits on l'ús de la llengua catalana mostren unes magnituds més elevades, per damunt de la llengua en l'àmbit domèstic, són tots els de consum i serveis. L'ús predominant o combinat de la llengua catalana, tal com acabem de comprovar, es mostra sensible a la formalitat comunicativa del context.

Haurem de concloure, doncs, que a Catalunya la intervenció planificadora institucional en aquests darrers àmbits ha tingut una certa influència en la distribució dels usos lingüístics. Tanmateix, la millora del usos és un dels grans reptes que ha d'abordar la intervenció sobre la llengua. Tot i que l'ús de la llengua no perd terreny entre el col·lectiu de parlants nadius, té força dificultats a l'hora d'atraure coneixedors cap a un ús social efectiu. Un dèficit que n'entorpeix l'adopció entre el col·lectiu de nouvinguts i dificulta l'objectiu de fer del català la llengua de cohesió grupal. En aquest sentit, hem d'observar amb preocupació l'important decalatge (14,4 punts) que hi ha entre els percentatges atribuïts a la llengua habitual catalana (36,3 %) i castellana (50,7 %).

En una situació de multilingüisme com la que acullen els territoris de parla catalana, l'anàlisi del context sociopolític esdevé fonamental a l'hora d'avaluar-ne la dinàmica en cadascuna de les àrees administratives. Així, la intervenció o la desatenció sobre les llengües de l'ecosistema comunicatiu gestionat esdevé un factor crucial a l'hora de definir l'horitzó sociolingüístic. Els lideratges institucionals patrocinaran, doncs, una acció planificadora que s'anomena *acció de dalt a baix*. Una acció que, com veurem, en l'àmbit de la llengua catalana ens ofereix un ventall divers d'opcions, amb disputes sobre la funcionalitat comunicativa de les llengües que poden arribar a mostrar divergències substancials.

Les eleccions autonòmiques i les eleccions al Govern de l'Estat espanyol de 2011 van propiciar canvis importants en la gestió territorial i en el poder central. El Partit Popular va assolir una concentració de poder molt important a l'Estat espanyol, de tal manera que en l'àmbit lingüístic de la llengua catalana només Catalunya va restar-ne al marge. Des de l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)* ens hem ocupat d'elaborar la crònica glotopolítica d'una involució que ha assolit quotes veritablement preocupants. Les noves directrius impulsades per la nova ideologia al poder, després d'un període inicial d'acomodació administrativa, es van anar mostrant amb tota la seva cruesa. Els darrers anys hem viscut, doncs, una autèntica ofensiva contra el reconeixement, la protecció jurídica i la normalització lingüística del català. L'avaluació de l'any 2014, a les acaballes d'una legislatura de gran hostilitat cap a la llengua catalana, ens ha de permetre fer un balanç de la implantació d'un programa pautat de mesures intervencionistes contràries a la viabilitat comunicativa de la llengua catalana. Paral·lelament, fora

de l'Estat espanyol, s'obren noves perspectives, especialment als estats francès i italià, on el litigi sobre la diversitat lingüística va de bracet del debat sobre la ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (CELRoM).

El debat sobiranista a Catalunya i l'aprofundiment en les polítiques de minoració de la llengua catalana en la resta de territoris catalanòfons de l'Estat espanyol han motivat que la qüestió lingüística hagi tingut un paper central en la dinàmica política i social. Tanmateix, tot i el protagonisme de la llengua en aquest escenari extraordinàriament tensat, l'estatus normatiu de la llengua catalana no ha experimentat canvis substancials el 2014. Globalment es podria afirmar que ha estat un any de desplegament reglamentari i d'actuacions administratives. Com s'ha dit, les noves orientacions legislatives ja s'havien consolidat el 2013.

A la comunitat aragonesa, tal com dèiem a l'informe anterior, la Llei 3/2013, del 9 de maig, d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó definia un nou escenari que afeblia encara més la proposta de mínims de la Llei de llengües de 2009. Si aquesta no va arribar a aplicar-se, l'actual, el 2014, tampoc ha tingut cap incidència especial. Arribats en aquest punt no és sobrer recordar que encara no s'ha resolt el recurs d'inconstitucionalitat que hi va presentar el grup parlamentari socialista. Un recurs que descansa en la situació d'indefensió legislativa de l'aragonès i el català, dues llengües que amb la nova nomenclatura impulsada popularment, (LAPAO i LAPAPYP) han deixat de ser identificades i identificables.

La inacció legislativa i el desconcert que genera, especialment en el món de l'ensenyament, caracteritzen l'any 2014. Així, l'esmentat buit normatiu posa en perill el marc jurídic sobre el qual es pretenia assentar l'ensenyament del català i el sistema de convalidacions vigent. Paral·lelament, la continuïtat del conveni entre el Govern d'Aragó i la Generalitat de Catalunya que regula l'ensenyament del català en un seguit de centres educatius de la Franja ens instal·la en un paroxisme majúscul.

A les Illes Balears aquesta legislatura ha permès visualitzar una dualitat clarament definida. D'una banda, és el territori on la política d'hostilitat cap a la llengua catalana ha mostrat un capteniment institucional més ferm. De l'altra, en justa correspondència, és un dels àmbits on les reaccions socials contra aquesta política lingüística s'han mostrat amb més intensitat. En relació amb la política

involucionista del Govern balear, un cop consolidada la nova regulació lingüística vinculada a la llengua catalana mitjançant la Llei 9/2012, del 19 de juliol, les novetats legislatives més ressenyables ens arriben de la mà de la Llei 11/2014, de comerç de les Illes Balears i de la Llei 7/2014, de protecció de les persones consumidores. Les referències lingüístiques de totes dues impliquen un afebliment dels drets lingüístics de la ciutadania.

D'altra banda, com remarcàvem en l'informe anterior, el món de l'ensenyament balear i la societat en general assistiran a un canvi de normativa d'una transcendència especial. Ens referim a l'aprovació del Decret 15/2013, del 19 d'abril, pel qual es regula el tractament integral de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes. Aquest decret, que concitarà un enorme rebuig social, torpedina el consens que va assolir l'anomenat «decret de mínims» i redueix sensiblement la presència de la llengua catalana en l'entorn educatiu. En el seu moment, els sindicats FE-CCOO, FETE-UGT i STEI-i van presentar diversos recursos contra l'esmentat Decret. Dit això, una de les notícies més positives que relaciona aquest INFORME és el revés judicial que ha suposat per a la implantació del TIL l'estimació dels recursos al·ludits mitjançant tres sentències que suspensen l'aplicació de l'ordre de desenvolupament del Decret 15/2013. S'inicia, doncs, un retorn progressiu a la situació anterior a l'aplicació de l'esmentat Decret.

Al País Valencià, des de l'any 1995 ençà, amb l'accés del Partit Popular al Govern de les institucions valencianes, s'ha *rutinitzat* una no-intervenció que ha impedit l'aplicació d'una política lingüística efectiva a favor de la llengua catalana. Tanmateix, els darrers anys s'ha constatat una intervenció clarament involutiva especialment en dos sectors de gran importància, l'ensenyament i els mitjans de comunicació. En relació amb l'ensenyament, el nou currículum de primària que desplega la LOMCE (Decret 108/2014, del 4 de juliol) redueix significativament la presència del català. Alhora, l'Ordre 88/2014, del 9 de desembre, relativa al procediment d'autorització del projecte lingüístic de centre, elimina garanties d'ús del valencià en els centres. D'aquesta manera queda en suspens el dret legal de rebre l'ensenyament en valencià i la mateixa disponibilitat de línies per cobrir-ne la demanda. En un marc de desenvolupament del decret de plurilingüisme (Decret 127/2012, del 3 d'agost) tot fa pensar que a la pràctica la Direcció General d'Educació serà qui acabarà determinant el programa lingüístic de centre.

Quant als mitjans de comunicació, l'any 2014 consolida la dinàmica prevista per la Llei 4/2013, del 27 de novembre, de supressió de la ràdio i la televisió públiques valencianes. A més, la incoació pel Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme a finals de 2013, ha tingut com a conseqüència que el gener de 2014 es deixin de rebre les emissions de Catalunya Ràdio i de Catalunya Informació en el territori valencià. D'aquesta manera, l'estratègia iniciada al principi de la legislatura a propòsit de l'obstaculització de la recepció de TV3 en terres valencianes arriba al seu punt culminant. L'encongiment dràstic de la presència mediàtica de la llengua catalana ha arribat a un punt que la invisibilitza en un àmbit vital per a la seva projecció de futur.

A Catalunya, com hem anat veient en els informes precedents, les expectatives de millora de la matriu legislativa de la llengua catalana que emanaven de l'Estatut d'autonomia renovat el 2006 es van veure truncades d'una forma brusca. Certament, la nova doctrina que ha generat la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010 plantejava un bon grapat d'incògnites en relació amb l'evolució futura del dret lingüístic. Unes incògnites que el degoteig de resolucions que s'han anat dictant, en bona part desfavorables a la llengua catalana, està clarificant. Paral·lelament, el desplegament de la Llei orgànica 8/2013, del 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, (LOMCE), coneguda popularment com la «Llei Wert», el 2014 ha anat fent el seu camí. Més enllà d'aquest escenari negatiu —i en bona mesura com a conseqüència— el debat sobre l'estatus que hauria de tenir la llengua catalana en una futura Catalunya independent ha tingut un protagonisme destacat.

Globalment, es podria dir que hi ha hagut poques novetats legislatives. I en aquest entorn polític frontista, una nova llei s'afegeix a la llarga llista de lleis de desplegament estatutari impugnades pel Govern estatal, el Defensor del Poble o el Partit Popular. Si en informes anteriors havíem fet esment de la Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya, la Llei del codi de consum, la Llei d'educació, la Llei de cinema i la Llei de l'occità, ara caldrà incorporar la Llei 16/2014, del 4 de desembre, d'acció exterior i de relacions amb la Unió Europea. Sens dubte, si les resolucions judicials contra les disposicions legislatives apuntades són negatives, l'escenari involutiu que s'aventura haurà assolit unes dimensions considerables.

El pes de la llengua catalana en el sistema educatiu català ha centrat la conflictivitat política i legislativa de l'any analitzat. L'aprovació dels reglaments que desenvolupen la LOMCE, d'una banda, i les diferents resolucions que qüestionen el model de conjunció lingüística, de l'altra, ens han instal·lat en un estadi de tensió permanent. El capítol d'aquest INFORME dedicat al món de l'ensenyament detalla l'itinerari legislatiu que ens ha portat a una situació de pressió judicial sense precedents. Per a l'avinentsa que ens ocupa singularitzarem només algunes de les qüestions referents a la judicialització d'aquest àmbit.

En el pla normatiu destaca sobre manera la promulgació del Reial Decret 591/2014, de l'11 de juliol, que regula la compensació dels costos d'escolarització en centres privats per als pares que volen l'escolarització dels seus fills en castellà. El Ministeri d'Educació per compte de l'Administració educativa corresponent farà efectiu el pagament de 6.000 € per alumne, que posteriorment es descomptaran a la Generalitat de Catalunya. Paradoxalment, la demanda d'ensenyament en valencià al País Valencià davant l'escassetat de línies no ha rebut un tractament simètric.

D'altra banda, cada cop va augmentant el gruix de sentències del Tribunal Suprem (TS) i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) que avala la vehicularitat de la llengua castellana. Les resolucions en qüestió s'emparen en una interpretació restrictiva de la sentència del Tribunal Constitucional 31/2010. D'aquesta manera, es reconeix el dret dels pares recurrents que els seus fills rebin l'ensenyament en castellà amb els companys a l'aula. El qüestionament de l'atenció individualitzada, procediment previst per la Llei d'educació catalana (LEC), implica una afectació col·lectiva que ha suscitat protestes massives en el sector educatiu. Alhora el TS ha avalat el criteri segons el qual el sistema educatiu català ha de proporcionar un 25 % de classes en castellà dictaminat pel TSJC com a mesura cautelar. La reacció jurídica de la Generalitat de Catalunya ha estat ferma, tot esgotant els recursos que el procediment judicial posa a l'abast en la defensa de la LEC i l'autonomia dels centres per a elaborar i aplicar el seu programa lingüístic. El Parlament català també ha aprovat un seguit de resolucions de rebuig, entre elles la que acorda la interposició d'un recurs d'inconstitucionalitat contra la LOMCE.

Malgrat tot, és important no perdre de vista que el nucli de la regulació del sistema educatiu de Catalunya no ha estat objecte de recurs. El règim lingüístic

del sistema educatiu català, regulat a la Llei d'educació en el seu títol II, s'adequa plenament a la Constitució i a la doctrina del Tribunal Constitucional, l'única instància jurídica que té la potestat d'esmenar-lo. Les sentències dictades pel TS i el TSJC en tant que promogudes per particulars només afecten els casos particulars. L'afectació sistèmica, tot i l'increment de peticions d'ensenyament en castellà impulsades i assessorades de manera coordinada des de determinades associacions, continua sent molt baixa (el 2013 van fer la sol·licitud trenta-dues famílies i quaranta-vuit alumnes; el 2014 s'ha passat a 325 famílies i 472 alumnes).

Més enllà de les energies esmerçades pel Govern català en la neutralització de l'escenari involutiu que s'ha descrit, el Pla de mesures urgents a què feia referència l'informe anterior va avançant. En destacarem la campanya institucional «El català és de llei», una acció destinada a millorar la salut de la llengua en un àmbit, el de la justícia, històricament refractari a la presència del català. No en va, el 2014 continua la davallada en el nombre de sentències redactades en català, que se situa en un exigü 12,4 %.

Aquesta anàlisi territorialitzada de les dinàmiques lingüístiques no ha de fer-nos passar per alt que s'ha realitzat en un entorn polític estatal que ha generat un bloc normatiu enormement conflictiu. Es tracta d'un cos normatiu que imposa la superioritat jurídica de la llengua castellana en detriment de la resta de llengües oficials en els seus territoris. Aquestes regulacions allà on han tingut més incidència, com s'ha vist, ha estat en el món educatiu. I l'àmbit judicial, amb una valoració mínima del coneixement de l'idioma oficial del territori, continua contravenint el qüestionament de l'escàs perfil lingüístic del personal de l'Administració de justícia explicitat en els informes del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre el compliment de la CELRoM.

L'activitat legislativa en matèria lingüística dels territoris situats fora de l'Estat espanyol mostra diferències substantives: mentre a Andorra, el Govern ha anat avançant en la línia de guanyar espais per a la llengua catalana en un marc que aposta decididament pel multilingüisme exigít per la internacionalització de l'economia local, a la Catalunya del Nord i l'Alguer la situació manté una atonia que no fa preveure millores importants.

A Andorra, seguint una línia d'intervenció clarament positiva per a la llengua catalana, voldríem destacar la posada en marxa de diverses accions normatives

que afecten àmbits especialment sensibles per al futur de la llengua en aquest territori. Ens referim als sectors de la joventut (Llei del Fòrum Nacional de la Joventut d'Andorra) i de la immigració (Llei d'immigració). A la Catalunya del Nord i a l'Alguer és important ressaltar el debat suscitat per la ratificació de la CELRoM a França i a Itàlia. Un debat que en el cas francès ha generat una forta polèmica, ja que s'ha constatat que alguna proposta interpretativa del tractat internacional podria col·locar el català en una situació jurídica encara més restrictiva que l'actual. A l'Alguer també s'han encès els llums d'alerta davant la promulgació d'una proposició de llei que preveu l'aplicació a Sardenya d'una sèrie de mesures reguladores per a l'ensenyament del sard únicament.

Com hem anat ressenyant en els informes anteriors, el context institucional d'hostilitat manifesta contra la llengua que es configura des de l'any 2011 ha intensificat les *accions de baix a dalt*, sobretot dels sectors favorables a la normalització lingüística de la llengua catalana. A Catalunya, Òmnium Cultural, amb organitzacions com Plataforma per la Llengua i Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia, han liderat la resposta ciutadana a la pressió legislativa anteriorment apuntada. I plataformes com Somescola.cat han organitzat una gran quantitat d'actes informatius i reivindicatius per tot el territori. Al País Valencià, Acció Cultural del País Valencià, de la mà d'entitats com Escola Valenciana o el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià, han continuat denunciant la política institucional, tot i presentar alternatives molt ben fonamentades al nou decret de multilingüisme. A les Illes, l'extraordinària gravetat de les mesures impulsades pel Govern del Partit Popular ha ocasionat un fort moviment de protesta encapçalat per Obra Cultural Balear i l'Assemblea de Docents de les Illes. Finalment, diverses entitats aixoplugades en la plataforma Iniciativa Cultural de la Franja, han continuat el seu moviment de protesta contra l'ofensiva legislativa del Govern aragonès.

El món de l'ensenyament, com s'ha pogut comprovar en els paràgrafs precedents, ha constituït el focus de tensió més important de les polítiques lingüístiques estatal i territorials. A Catalunya, la impugnació del model de conjunció lingüística i la consegüent incorporació de la vehicularitat del castellà s'ha fet de la mà d'un setge judicial impulsat per una nova conjuntura política en el poder estatal. Si bé el sistema actual continua aplicant-se sense modificacions

importants, no és menys cert que s'han obert les portes a una afectació cada vegada més gran. Alhora, va prenent més força la necessitat d'avaluar rigorosament la presència efectiva de la llengua castellana en el model vigent. Cada cop surten més veus que en denuncien una presència que va més enllà de la justificació pedagògica en determinats llocs i la situen en l'àmbit de transgressió voluntària de la legislació catalana.

Al País Valencià i a les Illes Balears la nova ideologia multilingüe que emana dels models proposats en el decret de plurilingüisme i el decret del trilingüisme, respectivament, ha anat fent el seu camí. Tanmateix, el curs 2014-2015 s'ha produït una alteració substancial: mentre que al País Valencià l'aplicació del model abraça tot el segon cicle d'educació infantil, a les Illes Balears, com a conseqüència de les resolucions legislatives apuntades, s'ha iniciat un procés de desconstrucció de la implantació prevista. Aquesta bona notícia per a la llengua a les Illes té el seu contrapunt en la supressió d'unitats en valencià en 136 escoles públiques al País Valencià. De no canviar les elits al poder, ens dol constatar que tot apunta a una minoració cada cop més gran del pes del català en el sistema educatiu valencià, una llengua que, fins i tot en la línia d'ensenyament en valencià (Programa Plurilingüe d'Ensenyament en Valencià) tindria una presència menor que la llengua castellana.

A la resta de territoris, la situació de la llengua a l'ensenyament va seguir la dinàmica descrita en els informes anteriors: consolidació d'una lleugera supremacia de l'escola andorrana (40,07 % de l'alumnat) enfront de la francesa (32,06 %) i l'espanyola (27,86 %), estabilització de la presència del català a la Catalunya del Nord en un context general altament deficitari i residualització de la presència de la llengua catalana a l'ensenyament de l'Alguer. En el cas de la Catalunya del Nord, la promulgació el 9 de juliol de 2013 de la Llei de reforma de l'escola de la República sembla que encara no ha tingut els efectes desitjats. Val a dir que aquesta llei, que explicita la possibilitat de fer un ensenyament bilingüe amb participació de les llengües regionals, esdevé una formulació històrica que reprèn els postulats de la Llei Deixonne de 1951.

En relació amb el conjunt de l'oferta i del consum mediàtic i de productes culturals, la situació continua sent de forta minoració. Tanmateix, si l'avaluem per sectors i per territoris la imatge general ens ofereix matisos importants. D'entrada,

des de la perspectiva territorial, Catalunya i Andorra mostren una dinàmica sensiblement diferent de la resta de territoris. Mentre que als primers l'oferta i el consum van en augment i mostren xifres esperançadores, als segons són baixes o testimonials.

A Catalunya, els progressos apuntats ja des de l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)* en la premsa diària en català (gratuïta o de pagament), el 2014 s'han consolidat. Així, els exemplars en català difosos han arribat al 32,2 % (30,8 % el 2013). Tanmateix, el consum de revistes en castellà, en tot l'àmbit lingüístic, continua sent clarament majoritari. D'altra banda, la premsa comarcal no diària en català també mostra una vitalitat destacable. I el sector de la premsa que mostra un creixement més important és el dels mitjans periodístics en línia que, amb un augment d'un 43,7 % d'usuaris, té en l'ús quasi exclusiu de la llengua catalana un tret definidor.

Pel que fa a la ràdio en català, també a Catalunya, la consolidació del fenomen d'expansió de l'audiència anunciat en l'informe anterior, el 2014 ha aconseguit incrementar el diferencial amb la ràdio en castellà: del 59,3 %-40,7 % el 2013 s'ha passat al 66 %-34 % el 2014. Finalment, la televisió en llengua catalana ha experimentat un lleuger descens. Al País Valencià i a les Illes Balears l'oferta de ràdio i televisió en català, molt precària, es refugia en algunes emissores i televisions locals-comarcals. Un àmbit, el de la comunicació audiovisual de proximitat, on la llengua catalana gaudeix de molt bona salut a Catalunya. D'altra banda, l'evaporació de la llengua catalana de l'espai radioelèctric causada pel tancament dels mitjans audiovisuals dependents de la Generalitat valenciana i l'obstaculització de la recepció dels mitjans de la CCMA és un dels pitjors atemptats que ha patit el procés de rehabilitació de la llengua.

En l'àmbit del cinema en català hem de ressenyar el sobtat retrocés experimentat en la proporció d'espectadors que ha tingut: s'ha passat d'un 4,4 % el 2012 a un 3 % el 2013, segons les darreres dades disponibles. Sens dubte, es tracta d'un sector que reclama una intervenció decidida i efectiva. El món del llibre, malgrat la crisi, sembla que ha estabilitzat la seva producció i ha superat els 10.000 títols en tot l'àmbit lingüístic, una xifra de normalitat cultural per a una comunitat lingüística de les dimensions de la catalana. Si de cas, destacarem la tendència que anem observant de concentració de l'activitat editorial a Catalunya: el 2012 el

78,7 % dels títols en llengua catalana es van editar a Catalunya; el 2013 es va passar al 82 %, segons les darreres dades disponibles.

Finalment, com en l'informe anterior, tornem a posar en relleu les bones noves que ens arriben del món de la Xarxa. Abans hem advertit del protagonisme que té la llengua catalana en el ciberespai periodístic creat a Catalunya, un model comunicatiu amb molt de recorregut per davant. Ara destacarem el 17è lloc que ocupa el català segons el nombre d'articles publicats a la Wikipedia i la seva presència en prop de dos terços dels webs d'empreses i institucions ubicades en l'àmbit lingüístic de la llengua catalana.

En relació amb l'estat de (des)cohesió de la comunitat lingüística catalana, l'any 2014 s'han succeït una sèrie d'esdeveniments que donen continuïtat a la dinàmica esbossada en els informes anteriors. En el període estudiat s'ha constatat que el conjunt d'adversitats generades per un entorn sociopolític hostil cap a la llengua catalana ha propiciat novament reaccions de solidaritat interterritorial remarcables. Aquestes han dépassat el teixit estrictament social i han amarat també l'institucional. Tal com fèiem a l'informe anterior, ens hem de felicitar pel posicionament desacomplexat del Parlament de Catalunya envers el capteniment dels governs aragonès, balear i valencià respecte a la llengua catalana. Diverses resolucions han fixat el seu posicionament: Resolució 500/X, sobre la promoció de la unitat i les denominacions pròpies de la llengua catalana i Resolució 501/X, de rebuig de les denominacions impròpies de la llengua catalana i sobre la promoció de l'ús i el prestigi del català a l'Aragó. Aquestes resolucions s'afegeixen a les formulades els anys 2012 i 2013.

La conflictivitat detectada en aquest apartat s'ha mostrat des de diversos vèrtexs. En destacarem tres: el secessionisme lingüístic, l'estratègia dialectalitzant i l'espai comunicatiu. Tal com advertíem en l'informe anterior, el litigi onomàstic, sempre latent al País Valencià, va fer un salt qualitatiu a l'Aragó. La designació de la llengua com a «llengua aragonesa pròpia de l'àrea oriental» (popularment, LAPAO) ens va instal·lar en una desorientació, de la qual sembla que participen els mateixos sectors secessionistes. Així, el 2014 hem assistit perplexos al debat intern en què aquests grupuscles han de decidir si la gestió normativa del català i l'aragonès s'ha de fer des de la consideració individuada de les dues llengües o conjuntament, donant entitat unitària a l'esmentat contínuum romànic.

Mentrestant, l'anunciada Acadèmia de la Llengua Aragonesa no s'ha constituït. D'altra banda, l'ocultació del terme *català* de tota la documentació normativa aragonesa ha anat fent el seu curs. A les Illes Balears el debat s'ha centrat en el model de llengua. La reedició de la polèmica *gonellista* ha tingut com a exponent més important el llibre d'estil d'IB3 Ràdio i Televisió. La potenciació de models formals fortament col·loquialitzants es presenta, doncs, com una mostra més de l'aïllacionisme referencial que persegueixen els seus promotors. Un aïllacionisme que des del Govern valencià es porta practicant des de fa gairebé dues dècades i que el 2014, amb l'anunci del Projecte de llei de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià obre un nou front de conflicte. Quant a l'espai comunicacional, a l'apagada dels *media* en català al País Valencià, a les Illes Balears s'hi ha d'afegir l'impuls d'una dinàmica reduccionista semblant. En el marc de la reducció de dos múltiples, el Govern balear ha apostat per suprimir la recepció del Canal 3/24 i el Canal 33/Super3. L'oferta en català a les Illes, prou disminuïda amb la desaparició els darrers temps d'altres mitjans de comunicació, comença a ressentir-se fortament d'una política lingüística oficial d'hostilitat manifesta cap a la llengua pròpia.

A partir de les consideracions expressades en les línies precedents, la catalanofonia se'ns mostra com una comunitat amb un ventall ben matisat de situacions sociolingüístiques. Aquesta situació de clarobscur ens permet copsar l'existència d'expectatives de normalitat raonables en diversos territoris (Catalunya i Andorra) a la vora d'àrees amb indicadors sociolingüístics força deficitaris (Catalunya del Nord i l'Alguer). Els tres territoris restants (Illes Balears, País Valencià i la Franja) acullen dinàmiques sociolingüístiques contradictòries, condicionades per l'activació institucional de mesures desfavorables a la rehabilitació de la llengua pròpia. Sens dubte, en aquests territoris l'esdevenidor de la llengua passa per un canvi de les elits al poder i el desenvolupament de processos de normalització lingüística efectius.

Dèiem a l'informe anterior que el procés cap a la normalitat lingüística de la llengua catalana anava fent el seu camí, si més no en una part substancial de l'àmbit lingüístic. Un camí lent en el millor dels casos. I tortuós en una part significativa de la catalanofonia. A les fortaleeses relacionades, demografia de llengua mitjana i augment sostingut del nombre de persones que declaren

conèixer-la, hi hem de contraposar les febleses. D'aquestes, la dificultat d'atreure coneixedors cap a un ús social més generalitzat hauria de centrar bona part dels nostres esforços. No en va de la millora de la presència de la llengua catalana en l'àmbit comunicatiu en depèn que esdevingui la llengua de cohesió social.